

Kristine Utstøl

Les Miérables: Fantine og Eponine

Søstre i ord og musikk

Bacheloroppgave i Musikkvitenskap

Veileder: Ola Nordal

Juni 2019

I «Les miérables and its afterlives, Between page, stage and screen» blir Fantine og Eponine beskrevet som «sisters in misère», som kan oversettes til søstre i elendighet/miserabelhet. I bacheloren min skal jeg se nærmere på hvordan disse to karakterene kommer til uttrykk gjennom boken og musikalen, og hvordan dette «søster forholdet» blir tydeliggjort. Boken jeg tar utgangspunkt er den Norske bokversjonen av «Les Misérables», oversatt av Oddvard Nilsen. Opptak av musikalen satt opp på scene i London eller Broadway fant jeg ikke. Derfor bruker jeg film adaptasjonen regissert av Tom Hopper, gitt ut i 2012. Film adaptasjonen og musikalen har sine forskjeller og vil i utgangspunktet bruke filmen for å ha noe og referere til. Vil også i musikkdelen prøve å ta utgangspunkt i lydopptak fra albumet «Les Misérables (Original 1985 London Cast Recording)», der dette lar seg gjøre. Både fordi dette ligger nærmere den ordinale scenemusikalen, men også fordi de akademiske tekstene jeg tar utgangspunkt i, henvender seg til musikken i scenemusikalen.

Grunnen til at jeg har valgt Eponine og Fantine som hovedfokuset i min oppgave, er fordi de er et av flere «par» i musikalen. Det som jeg synes er spesielt interessant med disse to karakterene er at de i motsetning til de andre parene har lite direkte kontakt. Det meste av kontakten deres skjer indirekte gjennom at de ligger på rundt samme nivå i samfunnet, deler mange av de samme følelsene, og deler det samme musikk materialet.

Måten jeg har tenkt til å utføre dette på er først å presentere litt bakgrunnshistorie, både til boka og musikalen. Deretter i hoveddelen skal jeg gå i dybden i enkelte trekk ved Eponine og Fantine i historien, både i boka og musikalen, og samtidig sammenligne disse. Til slutt skal jeg se på forholdet deres gjennom det musikalske aspektet og også se nærmere på noen av musikalens musikalske ideer, relevante for Eponine og Fantine.

Innhold

Boka «Les Misérables»	2
Produksjonen av musikalen.....	2
Sammenligning av karakterene gjennom handlingen i bok og musikal (film).....	4
Analyse av musikalske elementer	13
Bibliografi.....	17

Boka «Les Misérables»

Romanen «Les Misérables» ble skrevet av Victor Hugo og består av fem bøker. Han begynte på boka i 1845, og ga den til slutt ut i 1862. Romanen er en av de lengste romanene som er skrevet, og man skulle tro mye av historien ble utelatt i adaptasjonen. Likevel er det meste av historien tatt med i musikalen, da lengden til boka har mye å gjøre med at Hugo innimellom historien la til en del tekster, om blant annet fransk slang, fransk politikk og om slaget i Waterloo.¹ Selv om en god del av boken ikke er direkte nødvendig for historien, er historien lang og omfattende og går over nesten to tiår. Boka har flere plotlinjer som går om hverandre, og mange karakterer. Eponine og Fantine er to av de meste sentrale kvinnelige karakterene i boken, og er begge viktig for historiens plotlinjer.

Historien er satt i 1800-tallets Frankrike, og boken får fram flere sider ved da tidens samfunn, spesielt skyggesidene. Kvinnene på dette tidspunktet ble sett på som underordnet faren sin, eller ektemannen sin om de hadde. De skulle helst være hjemmeværende, opptre som beskjedene og diskre, og være kledd sømmelig, pent og feminint.² Mye av dette strider karakterene Eponine og Fantine mot, og de havner derfor litt utenfor samfunnets kvinnelige ideal.

I tillegg til gjenspeilingen av samfunnet, er trolig mye av historien også inspirert av/basert på hendelser fra Victor Hugos eget liv. Dette kan vi se ved å se på dagbokføringene hans. For eksempel skriver Hugo i dagboken sin at han så en mann som ble arrestert fordi han stjal et brød, noe som er ganske identisk til historien om hvorfor hovedpersonen Jean Valjean ble arrestert. Det samme gjelder «snøballscenen til Fantine». I dagboken den 9 januar 1841 skriver han om en mann som tar en handfull med snø ned nakken på en prostituert. Kvinnen blir sint og angriper han, og det ender med at politiet kommer og tar henne med til politistasjonen. Viktor Hugo fulgte etter, og fikk kvinnen frikjent.³

Produksjonen av musikalen

Boken har i dag mange forskjellige adaptasjoner. Den første adaptasjonen var en teateroppsetning satt opp av hans sønn i 1863, og den første filmen var en stumfilm gitt ut i 1906. I 1980 kommer den første scene musikalen som er den franske adaptasjonen satt opp av Alain Boublil og Claude-Michel Schönberg. Senere har det kommet flere film adaptasjoner og ikke mist musikal adaptasjoner. Den mest kjente musikal adaptasjonen i dag er trolig den

¹ Sternfeld, 2006, s.177-178, Behr, 1989, s.43

² Grossman & Stephens s.160,164,166 og 168

³ Behr, 1989, s.29-36

engelske adaptasjonen som først blir framført i 1985. I 2012 kom også det som trolig er den meste kjente film adaptasjonen, regissert av Tom Hopper. Denne filmen er det nærmeste man kommer scenemusikalen, mye fordi den bruker scenemusikalen som et utgangspunkt. I likhet med scenemusikalen er også filmen «sung through».

Den franske versjonen

Alain Boublil og Claude-Michel Schönberg som var komponistene og tekstforfatterne til den franske versjonen av «Les Misérables», hadde begge en stor interesse for opera og musikal. De fikk kjennskap til hverandre da Boublil giftet seg med Françoise Pourcel, som var datteren til Franck Pourcel, som Schönberg var produsent for.⁴

Selv om de begge hadde opera og musikal som felles interesse gikk de hver sin vei. Boublil satte opp sitt eget publiserings kompani, og Schönberg jobbet mot karriere som plateprodusent. I 1973 skulle dette forandre seg. Etter at Boublil hadde vært på premiere på «Jesus Christ Superstar» i New York, forlot han forestillingen overveldet og inspirert. Dette resulterte i showet «La Revolution Française», som han satt opp sammen med Schönberg og Raymond Jeannot. Boublil og Schönberg fortsatte å jobbe sammen, og etter Boublil så musikalen «Oliver!» i London ble han igjen inspirert. Denne gangen var det Victor Hugos roman «Les Misérables» som var det første han tenkte på. Boublil snakket om ideen om å gjøre «Les Misérables» om til en musikal med Schönberg, som da sluttet i jobben som plateprodusent for å bli med på prosjektet til Boublil. De fikk hjelp av poeten Jean Marc Natel med teksten, og John Cameron med orkestrering, og etter en lang og krevende prosess ga de ut en plate med musikken til «Les Misérables» i 1980. Senere det samme året ble musikalen satt opp på fransk av Robert Hossein i «palais des sports», i dag kjent som Dôme de Paris.⁵

Den engelske versjonen

I 1982 kom Cameron Mackintosh over det franske albumet til «Les Misérables», og etter å ha fått økonomisk støtte av RSC (Royal Shakespeare Company), startet arbeidet med den engelske adaptasjonen. Gjennom RSC fikk han i 1983 med seg Trevor Nunn som regissør, og senere fikk de også med seg John Caird (vanligvis Trevor Nunns co-regissør) som regissør. Schönberg og Boublil som satte opp den Franske versjonen ble også med i arbeidet for å lage den engelske adaptasjonen. De hjalp til med å utvide den, oversette den, og sette den opp.

⁴ Behr, 1989, s.47

⁵ Behr, 1989, s.47-51

Tekstforfatteren som ble ansatt var poeten James Fenton, men på grunn av hans trege arbeidstempo, og tekster som var for alt for poetisk og vanskelig å synge ble han til slutt byttet ut med Herbert Kretzmer.⁶

Mange forandringer på musikalen ble gjort, både på grunn av de store forskjellene på scene i Frankrike og scenen i England, men også fordi den franske adaptasjonen manglet mye av historien fra boka. Ifølge Trevor Nunn kunne den franske adaptasjonen kalles «Scenes from Les Misérables» eller «A Musical Impression of 'Les Misérables'». Dette fordi den franske musikal adaptasjonen ikke starter før Jean Valjean har byttet navn og bor i Montreuil, og slutter allerede med Javerts selvmord. Grunnen til mangel på selve historien var at det franske publikumet var så kjent med boken til Victor Hugo at de kjente til hele historien. Denne kunnskapen den franske befolkningen hadde om boken hadde ikke det engelske publikum og det var derfor nødvendig å få med mer av historien.⁷

I juli 1985 var det meste av teksten og musikken ferdig, da ble castingen satt i gang og scenen ble designet. Den 8 oktober 1985 ble den engelske versjonen av «Les Misérables» for første gang framført på scenen ved Barbican Theater i London⁸.

Sammenligning av karakterene gjennom handlingen i bok og musikal (film)

Fantine og Eponine har flere likhetstrekk gjennom både boka og musikalen. Et av de viktigste og mest fremtredende likhetstrekkene er deres uselviske kjærlighet, Fantine for sin datter, og Eponine for Marius.

Allerede i det første kapittelet møter vi Fantine i boken og kan se tegn til hennes uselviske kjærlighet for datteren. Vårt første møte med henne i boka er i 1818, hvor Fantine er på vertshuset i byen Montfermeil. Her er hun er på leting etter noen som kan passe på datteren hennes, slik at hun kan finne seg enn jobb. I vertshuset bor familien Thénardier, som er familien til Eponine. Dette blir både deres første og eneste møte i boka. Fantine klarer til slutt å komme i enighet med familien om at de passer på Cosette mot en betaling på sju franc i måneden.⁹ Utseende til Fantine blir her beskrevet som «fattig og elendig», i motsetning til datteren Cosette som hadde «en kyste av fint lin og silke» på hodet, og «en vakker kjole med

⁶ Sternfeld, 2006, s.179-181

⁷ Sternfeld, 2006, s.180, Behr, 1989, s.71 og 74

⁸ Sternfeld, 2006 s.181, 184

⁹ Les Misérables, oversatt av Oddvar Nilsen, og tilpasset av Jim Reimann, s.39-42

fargerike bånd om livet». ¹⁰ Dette kan ses på som det første tengene til den uselviske kjærligheten hennes ved at den bedre kledde datteren hennes tyder på at hun prioriterer datteren over sine egne behov. I det samme kapittel blir denne kjærligheten videre støttet opp når Fantine får spørsmål av vertshuset om datteren har klær. Fantine svarer med at hun ikke bare har en kjole, men at «hun har noe slikt som et dusin silkekjoler»¹¹.

Fantine klarer etter hvert å få jobb i Montreuil i det nordlige Frankrike i fabrikken til Monsieur Madeleine, både i boken og i musikalen. Dette er forøvrig første gangen vi møter Fantine i musikalen. Fantine klarer ikke å holde på jobben lenge og ender opp med å sitte uten både jobb og penger. I boken selger Fantine alt hun har utenom sengen sin for å få litt penger. Hun får seg også en liten jobb som skjortesyerske hvor hun tjente tolv sous om dagen, ti av disse går til Cosette.¹² Selv sitter hun igjen med nesten ingenting, som fører til at hun lever i dyp fattigdom. Samtidig begynte Fantine og bli syk, og det kom bare flere krav fra Thénardier familien, og Fantine begynner å strekke seg enda lengre for datteren hennes. Det hele ender med at Fantine både selger håret sitt, kroppen sin, og to tenner for å redde sin kjære datter.¹³ Igjen kommer hennes uselviske kjærlighet frem. Til tross for at hun er syk og har mistet både jobben, håret, to tenner, og verdigheten sin, finner hun en liten glede i at hun kanskje klarer å redde datteren sin gjennom de pengene hun tjener.¹⁴

I musikalen kommer dette frem under sangen «Lovely ladies». Her går Fantine rundt på gaten og prøver å få solgt håret til datteren sin, noe hun ikke får. I likhet med boken ender hun opp med å selge både håret tenner og kroppen sin. Først blir hun tilbudt å selge håret sitt, noe hun først avslår fram til hun innser at pengene kanskje kan med være med på å redde datteren hennes. Deretter selger hun også to av tennene sine. Mens hun sitter skamklipt og uten to tenner nærmer enn mann og noen av de prostituerte seg, og prøver og overtale henne til å bli med dem. Dette klarer de og det ender opp med at Fantine prostituerer seg. Sangens hoved essens vil jeg si kommer fram i den siste tekstlinjen hvor Fantine synger: “Don't they know they're making love to one already dead!». Dette kan i sammenheng med resten av sangen tolkes som at hun føler hun like godt kunne vært død hadde det ikke vært for at hun ville redde sin datter. ¹⁵

¹⁰ Ibid. s.39-40

¹¹ Ibid. s.42

¹² Les Misérables s.53-55, Les Misérables (film), 14:50

¹³ Les Misérables, s.55-58

¹⁴ Ibid. s.57

¹⁵ Les Misérables (film), 22:42-27:11

Etter snøballscenen i musikalen når Fantine blir reddet av Jean Valjean har vi enda et eksempel på Fantines uselviske kjærlighet, her synger hun at hun ville ha gitt sitt liv til datteren: «my daughter's close to dying. If theres a god above, he'd let me die instead». ¹⁶

Når det kommer til Eponine får vi vite om hennes «forelskelse» ovenfor Marius første gang i 1831 når Eponine er en tenåring. Her blir hun og søstrene så vidt nevnt som naboen til Marius. Det blir beskrevet i boka at hun og søsteren synes han er pen og oppfører seg fint, og at de har sine drømmer om han. Her får vi ikke direkte vite at det er henne det er snakk om, men litt lengre ut i boka blir det tydelig at naboen nevnt her er Eponine og hennes søster. ¹⁷

Forelskelsen ovenfor Marius fortsetter og senere samme året banker hun på døren hans. Vi får heller ikke her vite at det er Eponine, bare at det er datteren i familien Jondrette. Hun er der i utgangspunktet for å overlevere et brev skrevet av faren. I brevet trygler faren om økonomisk hjelp, og skriver at han både nesten ikke har spist på en stund, og at konen er syk. Mens hun er der for å overlevere brevet forteller hun at hun syntes han er en så fin mann. Marius virker ikke helt begeistret etter som han trekker seg unna. Han gir henne fem franc og seksten sous, hun takker og forsvinner ut døra. ¹⁸

I musikalen skjer det første møtet mellom Marius og Eponine like etter sangen «Look down». Her synger hun ingenting selv, men er ute og får med seg opprøret ute i gatene, som Marius tar en del i. Når Marius går inn på rommet sitt igjen følger Eponine etter. Marius drar raskt ut igjen, og det kan virke som om Eponine føler seg oversett når hun synger «little he knows, little he sees». Eponine forsetter å følge Marius ut til gaten, hvor scenen som originalt skjer i huset til Thénardiens familien nå tar plass bak en gardin på gaten. I likhet med boken kommer Jean Valjean inn til dem, med seg har han Cosette, dette fører til det første møte mellom Marius og Cosette i musikalen. Når Thénardiens familie skjønner hvem de har på besøk blir de aggressive, og det ender opp med at politiet kommer. I boken blir hele familien arrestert etter hendelsen. ¹⁹

Etter oppstyret i gatene har roet seg i musikalen går Marius bort til Eponine. Han lurte på om hun vet hvem jenta Jean Valjean var med er, og om hun kan finne ut hvor hun bor i bytte mot penger. Men Eponine som er forelsket i Marius er ikke interessert i pengene hans. I det

¹⁶ Ibid. 35:19-35:34

¹⁷ Les Misérables, s.145

¹⁸ Ibid. s.156-158

¹⁹ Les Misérables (film), 1:09:12-1:14:41

hun er på vei til å gå tar Marius tak i armen hennes, og ber henne på nytt om hun kan finne jenta for han. Når Eponine ser hvor viktig Cosette er for han står hun for første gang ovenfor dilemmaet om hun skal hjelpe han for å gjøre han lykkelig, eller om hun ikke skal det i et håp om at hun fortsatt kanskje har sjanse hos Marius. Eponine bestemmer seg for å putte Marius sin glede framfor sine egne drømmer og hjelper han likevel. Her er første gang hennes uselviske kjærlighet for Marius kommer frem.²⁰

I boken blir som sagt Eponine fengslet. Etter to uker blir hun sluppet ut fordi hun ikke er gammel nok til å sitte i inne. Etter å ha vært ute en stund møter hun på Marius. Eponine blir kjempeglad for å ha truffet på han, etter å ha lett etter han lenge. Marius derimot virker ikke like fornøyd. I likhet med musikalen lurer Marius på om hun vet hvor jenta som var hos dem bor. Heller ikke her er hun interessert i pengene hans, og går med på å vise hvor Cosette bor imot at han ga henne et smil tilbake. Men det kan virke som om Marius glemte dette, og da Eponine prøvde å minne han på om dette, fikk hun bare fem francs som hun slapp på bakken. I likhet med musikalen kommer den uselviske kjærligheten frem ved at hun ofrer sine drømmer om å være med han, for hans glede, men også ved at hun verdsetter Marius sin lykke mer enn penger.²¹

I musikalen finner Eponine til slutt ut hvor Cosette bor, og tar med seg Marius for å vise han. På vei til Cosette synger Marius over hvor lykkelig Cosette gjør han. Eponine virker både glad på hans vegne men synger også: «every word that he says is a dagger in me», om tingene han sier relatert til Cosette. Hun innrømmer også sin forelskelse her for første gang i musikalen: «in my life, theres been no one like him anywhere. Anywhere, where he is. If he asked, I'd be his.». Når Eponine og Marius kommer fram til Cosette er hun ute i hagen. Marius og Cosette får øye på hverandre, og begynner å synge på «A heart full of love». Sangen starter som en duett, men Eponine som står litt gjemt og ser på tar en del i sangen ca midt i. Her synger hun om at det aldri kunne blitt hun og Marius: “he was never mine to lose” “why regret what could not be” “these are words he'll never say, not to me”. Når sangen er ferdig går Cosette inn igjen og Marius drar sin vei.²²

Etter Marius har dratt blir Eponine stående utenfor. Mens hun står der dukker plutselig faren og noen andre menn opp. Trolig har de tenkt til å bryte seg inn i huset til Cosette. Eponine prøver å få dem til å ombestemme seg, men faren hører ikke på henne. Da slipper

²⁰ Les Misérables (film), 1:09:12-1:14:41

²¹ Les Misérables, s.177-179

²² Les Misérables (film), 1:23:58-1:26:56

Eponine løser en hyll for å advare Jean Valjean og Cosette.²³ I boken legger hun isteden igjen en lapp utenfor huset til Jean Valjean og Cosette, der det står: FLYTT FRA HUSET DITT. Vi får ikke vite at det er Eponine på dette tidspunktet, men at det er en person kledd i en grå skjorte og grå fløyelsbukse.²⁴ Noe vi får vite at Eponine har på seg senere i boka.²⁵ Både i musikalen og i boka kan dette også ses på et tegn på hennes uselviske kjærlighet ved at hun beskytter det som står kjærest til Marius, nemlig Cosette. Etter advarselen flytter Jean Valjean og Cosette straks ut fra huset. I musikalen får vi se at Cosette legger igjen et brev utenfor huset til Marius, dette ser Eponine og hun bestemmer seg for å ta brevet.²⁶ I boken forsetter det med at Marius drar tilbake for å se etter Cosette. Når han ikke finner henne setter han seg utenfor huset hennes. Mens han sitter utenfor huset hører han noen rope: «Monsieur Marius! Vennene dine venter på deg ved barrikaden som er bygd ved Rue de la Chanvrerie».²⁷ Dette viser seg senere å være Eponine.²⁸

Rett etter Eponine leser brevet Cosette la igjen i musikalen, kommer musikken til sangen «On my own» inn. Sangen handler om ensomhet og hennes kjærlighet for Marius. Selv om hun føler seg oversett av han forsetter hun å forestille seg sammen med han. Hun vet innerst inne at det bare er i hodet hennes, og at han ikke føler det samme for henne, og at det derfor ikke kommer til å bli de to.²⁹

Videre forsetter musikalen med Sangen «One day more», her er også Eponine med. Under sangen forsetter hun å synge videre om det samme som i «On my own», mens hun gjør seg klar til barrikaden.³⁰

I likhet med Eponine, drømmer Fantine om kjærligheten det ikke kan bli noe av. Mot slutten av sangen «Lovely ladies» prostituerer hun seg til en mann. Etter mannen har forlatt henne, går det direkte over til sangen «I dreamed a dream». Sangen handler om å få drømmene sine knust og om å bli forlatt. Fantine synger om da hun var ung og livet var fylt av kjærlighet og glede. Hun var forelsket i det som trolig er faren til Cosette og drømte om å leve livet sammen med han, men det endte opp med at han forlot både henne og Cosette. Hvis vi ser det i sammenheng med boken fikk hun Cosette med han selv om de ikke var gift, noe som på

²³ Ibid. 1:27:26-1:28:20

²⁴ Les Misérables, s.190-191

²⁵ Ibid. s.198-199

²⁶ Les Misérables (film), 1:28:26-1:29:00

²⁷ Les Misérables, s.192

²⁸ Ibid. s.200

²⁹ Les Misérables (film), 1:28:56-1:32:19

³⁰ Ibid. 1:32:54-1:47:00

1800-tallets Frankrike ble sett ned på, og førte med skam. Det som den gang startet som en drøm endte opp med et tragisk liv: «now life has killed the dream I dream».³¹

Dette barnet utenfor ekteskapet ender opp med å være grunnen til at hun mister jobben på fabrikk. Dette kommer fram både i boken og under sangen «At the end of the day» i musikalen. Her finner kollegaen hennes ut at hun har et barn. I boken finner kollegaene hennes ut av dette fra mannen som skriver brevene fra Fantine til Monsieur Thénardier. Mens i musikalen finner de ut av da de får tak i brevet Thénardiens har sendt om å få mere penger til Cosette. I begge tilfeller fører dette til en krangel mellom henne og kollegaene. Formannen blir blandet inn og kollegaene hennes anklager hun for å være prostituert i musikalen: «You can guess how she picks up the extra. You can bet she's earning her keep sleeping around» og i boken: «Hun er sikkert en sånn kvinne». De mener at dette og henne bare blir å skape problemer og at han derfor “must send the slut away”. Grunnen til prostitusjonsanklagene her har trolig sammenheng med det dårlige ryktet de fikk på seg ved å ha barn utenfor ekteskap, ettersom hun bevisst holder det skjult³²

Etter hun mister jobben går det som nevnt tidligere bare nedover, hun selger håret sitt og kroppen sin, og mister sin verdighet og feminine skjønnhet.³³

Noen måneder senere i 1823 gikk Fantine ute en januarkveld, da en mann plutselig begynte å fornærme henne. Fantine ignorerte bare mannen, men dette resulterte i at mannen ble mer aggressiv og kastet snø på henne, noe som igjen førte til at Fantine angrep mannen. Slåsskampen skapte mye oppmerksomhet, og politi betjenten Javert dukket opp. I boken kommer mannen som angrep henne seg unna, mens i musikalen blir han værende for å skylle på Fantine: «this prostitute attacked me». I begge tilfellene antar Javert at det er Fantine sin feil. Dette kan trolig ha noe med den posisjonen hun har i samfunnet på dette tidspunktet som fattig og prostituert, med tanke på at mannen tar med ordet prostitusjon i hans anklagelse. Hvis vi ser tilbake til da hun mistet jobben blir det også nevnt av en av hennes kollegaer at (hun som) prostituert bare fører med seg problemer. Derfor vil det kanskje ikke være usannsynlig at dette synet også gjelder i resten av samfunnet. Selv om ikke Fantine blir trodd, slipper hun unna fengsel da Jean Valjean som så hele snøballscenen forteller Javert hva som egentlig skjedde. Jean Valjean klarer å overtale Javert til å la henne gå og tar deretter med seg Fantine til sykehuset. Her blir hun bare sykere og sykere til slutt dør hun.³⁴

³¹ Les Misérables (film) 27:38-32:12. Les Misérables, s.53

³² Les Misérables, s.53-54. Les Misérables (film) 14:50-20:05

³³ Les Misérables, s.56-58. Les Misérables (film) 22:42-27:11

³⁴ Les Misérables, s.59-62. Les Misérables (film) 32:20-36:00

Når Fantine dør kan vi si at hennes elendighet blir delvis overført til Eponine. Det som menes her er at fram til Fantine går bort ser det ut til at Eponine og familien har det relativt bra. Penger og ting som skal gå til Cosette, blir i flere tilfeller brukt på Eponine og familien. Det nevnes også tidlig i boken at familien er i en økonomisk krise, men at de får det til å gå rundt takket være pengene de får av å passe på Cosette.³⁵ Når Fantine da går bort mister familien en inntektskilde, likevel kan man ikke med sikkerhet si at dette den eneste grunnen til deres fattige tilværelse senere.

I likhet med Fantine går Eponine utenfor oppfatningen av hvordan en kvinne burde være på 1800-tallet. Dette kommer spesielt godt frem i boken både utseendemessig og personlighetsmessig. For det første blir hun flere ganger omtalt med maskuline beskrivelser, for eksempel både under og rett etter hennes besøk hos Marius. Under besøket til Marius blir stemmen hennes beskrevet som «en eldre mannsstemme, preget av og ha fått for mye brennevin», og Marius trodde det var en mann i døren helt til han snudde seg å så den magre Eponine bare ikledd et forkle.³⁶

Rett etter Eponine har dratt fra Marius, spionerte han inn gjennom veggen til der Eponine bor. Hvor utseende hennes igjen blir beskrevet når hun kommer inn døren: «De kalde arrete anklene og de store uformelige herreskoene hun hadde på seg.»³⁷

I tillegg er hun her heller ikke kledd slik det var forventet av en pen jente. Ikke har hun noe kjole, men bare et lite forkle, og herresko. Dette fordi hun hadde ikke råd til å kle seg sømmelig. Dette tok fra henne både uskyldigheten og skjønnheten sin.³⁸ I musikalen blir Eponine presentert på en mer feminin måte, man har heller ikke her klær som representerer en vakker kvinne i motsetning til klærne til for eksempel Cosette.

Mens Eponine fortsatt er hos Marius, vil hun også vise han at hun både kan lese og skrive. Lesing og skriving for en jente med hennes status var veldig unormalt på denne tiden, og var noe hun lærte under den gode perioden til familien hennes i Montfermeil, hvor moren skjemte henne bort. Dette er i midlertidig ikke nok for Marius, når hennes manerer og utsende ikke når opp til kravene han ser etter i en kvinne.³⁹

Når Eponine skal følge Marius til Cosette, begynner hun og anerkjenne sin lavere status som kvinne, og hun sier til Marius: «Monsieur Marius, du går for tett på meg. La meg gå foran, så kan du følge etter uten at det virker slik. En pen ung mann som deg burde ikke ses

³⁵ Les Misérables, s.42-44, 56-58

³⁶ Ibid. s.156

³⁷ Ibid. s.159

³⁸ Grossman & Stephens, 2016, s.160 og 166

³⁹ Les Misérables, s.157. Grossman & Stephens, 2016, s.164

sammen med en kvinne som meg». Her begynner hun nok å innse at hennes drøm om at det skal bli henne og Marius ikke er oppnåelig.⁴⁰

En annen side av Eponine vi blir kjent med både i boken og musikalen er hennes tapperhet som går veldig imot stereotypien om den ideale kvinnen på 1800 tallet. I musikalen ser vi blant annet dette da faren og gjengen hans har tenkt til å bryte seg inn hos Jean Valjean og Cosette. Hun klarer å stoppe dem og står opp mot faren sin som også er veldig uvanlig for en jente på 1800-tallet som i utgangspunktet skulle ha underordnet seg faren sin.⁴¹

Videre ser vi til hennes tapperhet når hun velger å delta i revolusjonen. I musikalen under «One day more» bandasjerer hun brystet, setter opp håret og kler på seg hatt, og bytter ut kjolen med en bukse, en skjorte og en jakke, for å se ut som en gutt, slik at hun kan delta. Samtidig sier hun farvel til både hennes drøm om kjærlighet, og hennes feminitet.⁴²

En siste likhet mellom Eponine og Fantine er dødsscenen deres. Etter Jean Valjean har reddet Fantine fra Fengsel tar han hun med til et sykehus. Her blir Fantine liggende ettersom at sykdommen bare ble være. I mellomtiden prøver Jean Valjean og få Cosette hjem til moren, og sender flere brev og penger til Thénardier familien til ingen nytte, og til slutt var planen å dra og hente Cosette selv.⁴³

Etter to måneder i boken er Fantine fortsatt like ille, og noe hadde kommet i veien for Jean Valjean så han hadde enda ikke fått tak i Cosette. I Musikalen utspiller denne scenen seg under sangen «Come to me». For å ikke gjøre Fantine mer opprørt i boken sier Jean Valjean til Fantine at han hadde hentet Cosette, men at hun ikke fikk se henne enda. Selv om Fantine var døden nær ble hun lykkelig av nyheten og var overbevisst om at hun var frisk og kunne høre stemmen til Cosette. I musikalen lyver ikke Jean Valjean til Fantine om at han har hentet datteren, men før han i det hele tatt kommer inn til rommet hennes ser hun for seg Cosette stående i rommet. Til tross for at hun er nær døden, fører dette til at vi for første gang gjennom musikalen får se henne smile. Hun ber Cosette komme til sengen, men etter hvert blir synet av Cosette borte, og hun blir igjen opprørt. På samme tidspunkt kommer Jean Valjean inn, og får roet ned den opprørte Fantine. Rett før hun dør lover han henne at han skal ta vare på Cosette, og forteller henne at moren elsker henne. Når hun sovner inn i musikalen kysser han hun på pannen.⁴⁴ På en måte kan det sies at det er en slags lykkelig slutt siden hun

⁴⁰ Les Misérables, s.179

⁴¹ Grossman & Stephen s.166 og 168. Les Misérables (film), 1:27:26-1:28:17

⁴² Les Misérables (film), 1:32:20-1:35:53

⁴³ Les Misérables, s.62-64

⁴⁴ Les Misérables, s. 81-85. Les Misérables (film)40:36-43:37

i vært fall tror at hun ser Cosette igjen en siste gang, og samtidig får hun oppfylt ønsket om at Cosette skal ha det bra ved at hun får en garanti på at Cosette er i de beste hender.

I musikalen møter vi Eponine rett før hun skal ut ved barrikaden under sangen «Do you hear the people sing». Her står hun og synger med resten av folket, og hjelper etterpå med å bygge opp barrikaden. Senere på kvelden starter angrepet på barrikaden.⁴⁵

I boken forsetter det med at Eponine «venter» på Marius ved barrikaden. Planen hennes er at de begge skal dø sammen. Både i boken og i musikalen er det en soldat som sikter på Marius og er klar til å skyte. I det han skyter slår Eponine geværet til siden, og det ender opp med at han skyter henne i stedet. Her ser vi igjen hennes uselviske kjærlighet skinne igjennom ved at hun ofrer livet sitt for Marius. I boken ser ikke Marius at det er henne, han ser bare det han trodde var en ung mann kledd i en grå skjorte og fløyelsbukse. Da det hadde roet seg på barrikaden hører Marius stemmen til Eponine som prøvde å si navnet hans, og han får til slutt øye på henne.⁴⁶

I musikalen er det på dette tidspunktet det som virker som en «kjærlighets» duett starter. Duetten det er snakk om er «A little fall of rain». Sangen starter med at Marius setter seg ned ved Eponine, og holder rundt henne. Her virker det som om Eponine igjen drømmer om at hun og Marius er forelsket når hun synger: «And you will keep me safe. And you will keep me close». I likhet med Fantine som “drømmer” om at datteren hennes er tilstede når hun dør. Selv om Eponine er hardt skadet og Marius ikke kan gjøre noe med det, synger hun selv at hun ikke kjenner noe smerte, og at han ikke trenger å bekymre seg for henne. Dette kommer også fram i boken når hun legger hodet i fanget på Marius: «Å, som jeg har lengtet etter dette! Nå lider jeg ikke mer!». I likhet med Fantine dør hun «lykkelig» i armene til Marius, fordi hun endelig får oppfylt ønske sitt om å være sett av han og være nær han.⁴⁷

Både i musikalen og boka leverer også Eponine brevet fra Cosette til Marius, og ber han om unnskyldning for å ha holdt dette skjult. Her viser hun igjen sin uselviske kjærlighet siden ved at hun ikke vil holde det skjult lengre, fordi hun vet at Cosette er veldig viktig for han.⁴⁸

Før Eponine dør ønsker hun i boken at Marius skal kysse henne på pannen etter hun har gått bort, noe han gjør. I musikalen spør aldri Eponine om dette, men dette er noe som er tatt

⁴⁵ Les Misérables (film), 1:35:54-1:40:00

⁴⁶ Les Misérables, s.198-199

⁴⁷ Les Misérables (film) 1:44:17-1:47:00. Les Misérables, s.200

⁴⁸ Les Misérables (film) 1:44:19. Les Misérables, s.200-201

med likevel. Dette er også mulig at det er derfor kysset på pannen til Fantine er tatt med, nemlig for å knytte disse to karakterene sterkere sammen.⁴⁹

Analyse av musikalske elementer

Noe som har en stor rolle i å skape en helhet og sammenheng i «Les Misérables» er de gjentakende musikalske ideene. Disse musikalske ideene kan også ha som funksjon å være med på å knytte sammen karakterer, situasjoner og følelser. «Les Misérables» var ifølge boka «The Megamusical» den første mega musikalen på dens tid til å ta i bruk et så omfattende sett av gjentakende motiv, tema, deler av sanger og hele sanger. Noe som gjør at dette «virkemiddelet» har en ganske stor virkning på musikalens uttrykk.⁵⁰

On my own/come to me

Når det kommer til Fantine og Eponine er ikke deres «søster forhold» bare uttrykket og knyttet sammen av lik historie og skjebne. Forholdet deres og deres «elendighet» blir også tydelig forsterket sammen av det musikalske materialet. I «Les Misérables» blir som regel gjentakende sanger bare repetert i deler. Men når det kommer til Eponines «On my own» blir den gjentatt helhetlig, som sangen «Come to me» med ny tekst som sangen til Fantine under hennes dødsscene. Eponine og Fantine er de eneste som har hver sin sang som er basert på den samme sangen. Derfor er disse sangene veldig sentral for forholdet deres.

Originalt er musikken til disse sangene inspirert av sangen «the air of misery»/ L'Air De La Misère», Fantines solosang i den franske adaptasjonen. Her synger Fantine om sin elendighet og lidelse. Denne sangen blir i den engelske adaptasjonen byttet ut med sangen «I dreamed a dream».⁵¹

I den engelske adaptasjonen blir som sagt musikk materialet brukt under dødsscenen til Fantine i «Come to me» og Eponines «On my own». I begge sangene er den uselviske kjærlighet et sentralt tema, og begge karakterene synger om å forestille seg å være sammen med den de er glad i. Disse likheten blir forsterket gjennom den like melodien i «hoveddelene» av sangen.

Før hoveddelen der Eponine og Fantine deler musikk har begge sangene en egen intro. Fantines intro (0:00-0:50) er et gjenbruk av melodien spilt under «Fantiens arrest» fra ca 3:15 til 3:39, hvor hun synger: «I never did no wrong. My daughters close to dying, if there's a god

⁴⁹ Les Misérables (film), 1:46:49. Les Misérables, s.201

⁵⁰ Sternfeld, 2006, s.193-194

⁵¹ Ibid. s.182

above, He'd let me die instead".⁵² I Eponines «On my own» er det også en intro ulik Fantines sin, som ikke gjentas flere ganger i løpet av musikalen. Her får vi et lite innblikk i hvorfor Marius er så viktig for henne, nemlig fordi hun har ingen andre, ikke noen venner og heller ikke noe hjem.⁵³

Etter introene starter hoveddelen, der melodien knytter deres tragiske liv sterkt sammen, men følelsen og situasjonen rundt uttrykkes på forskjellig gjennom musikken. Selv om sangene har identisk melodi i sin «hoveddel» har de en ulik atmosfære, gjennom forskjellig bruk av orkestrering og dynamikk.

Fantine's "Come to me" starter med at stryk spiller lange toner, mens det i bakgrunnen er den noen klirre lyder, (0:00-0:50). Fantine begynner å synge rundt 0:25, mens kompet forsetter under. I «hoveddelen» (0:51) kommer også en gitar inn mens strykerne forsetter som før. Utover i hoveddelen øker gradvis intensiteten av musikken. Rundt 2:53 dabber plutselig musikken av igjen, samtidig som livet hennes ebber ut. Musikken generelt kan vi si har en litt rolig stemning over seg, som gir mening med tanke på teksten som gir uttrykk for at dette er en slags «natta sang». ⁵⁴

I Eponines «On my own» starter introen med et treblåseinstrument som spiller en liten melodi. Like etter kommer det inn noe som høres ut som en harpe og en gitar som spiller fingerspill. I bakgrunnen ligger strykere. Videre i introen spiller treblåsen noen flere melodi linjer. (0:00-1:05). Eponine kommer inn rundt 0:23. Når hoveddelen starter (1:05), er det kun synth som spiller, samt vokal. Rundt 1:44 begynner musikken å gradvis bygge seg opp og en gitar kommer også inn. Fram til 2:12 er stemningen i likhet med «Come to me» ganske rolig, og Eponine synger om hennes drøm om å være med Marius. Like etter 2:12 gjør musikken et skift, den blir mer «alvorlig», synth forsetter og spille og det blir lagt til strykere. Eponine går fra å drømme seg bort til å komme tilbake til virkeligheten hvor hun vet at det ikke kan bli hun og Marius. Musikken øker i intensitet og rundt 2:42 kommer perkusjon inn. Rundt 3:05 blir perkusjonen borte og det kommer inn bass og messingblås. Musikken forsetter å øke i intensitet og rundt 3:30 når sangen sitt høydepunkt. Med musikken øker også intensitet av Eponinens følelser, i motsetning til i Fantines «Come to me» hvor både hun og musikken dabber av.⁵⁵

⁵² Come to me, 0:00-0:50. Fantines Arrest, 3:15-3:39

⁵³ On my own, 0:00-1:05

⁵⁴ Come to me

⁵⁵ On my own

I tillegg til “On my own”/” Come to me” er den en rekke mindre musikalske ideer knyttet til Fantine og Eponine.

For eksempel blir deler av Fantines «I dreamed a dream» repetert flere ganger, flere plasser igjennom musikalen, sunget av ulike personer. Under «One day more» synger Eponine blant annet til melodien tilhørende teksten «But the tigers come at night». Her forsetter hun å synge om sin ensomhet, og hennes drøm som ikke kan bli oppfylt.⁵⁶

Eponine har også en musikalsk ide knyttet til henne, som hun bruker i sammenhenger hvor hun uttrykker følelsene sine. Denne musikalske ideen kommer første gang under sangen Look down, her sunget av lillebroren hennes Gavroche.⁵⁷ I følge «The Meagmusical» musikalen kommer denne ideen som oftest frem i situasjoner med Marius eller med Eponines far. Dette motivet kommer i motsetning til de andre motivene ikke tydelig fram i mange av hoved nummerende, og er derfor vanskelig å referere til noe musikkopptak. Noen av stedene det kommer opp er etter oppstyret i gaten hvor Eponine ser Cosette for første gang siden de var barn, og når Marius spør om hun vet hvem det er. Senere i scenen Eponine dør starter sangen «A little fall of rain» med en instrumental intro av dette motivet.⁵⁸

⁵⁶ I dreamed a dream, 2:01-2:33, One day more, 0:51-1:18

⁵⁷ Look down, 0:48-1:08

⁵⁸ Sternfeld, 2006, s.200

Konklusjon

Etter å ha gått grundig igjennom både bok versjonen av «Les Misérables», og musikalene kan vi se at Eponine og Fantine har flere likhetstrekk. For det første er deres uselviske kjærlighet veldig fremtredende både i boka og i musikalen. Når det kommer til Eponine har hun lenge vært forelsket i Marius. Men hennes uselviske kjærlighet kommer ikke frem før hun blir satt ovenfor valgene om å hjelpe Marius med og oppnå hans drømmer, eller om hun skal følge sine egne. Hun ender opp med å velge det første. Hennes største ofring for Marius skjer på barrikaden når hun ofrer livet sitt for han.

Fantine på sin side viser sin uselviske kjærlighet fra første stund. Datteren hennes er kledd i fine kjoler, i motsetning til hun selv som ser fattig ut. Både med og uten jobb blir datteren prioritert. Om så det måtte koste henne håret sitt, tennene sine, eller verdigheten hennes. I likhet med Eponine har også Fantine opplevd en kjærlighet (med faren) til Cosette som endte opp med å være en distansert drøm.

Fantine og Eponine har også et likhetstrekk ved at de begge ikke når idealet for kvinner på 1800-tallet, dette på ulike måter. Eponine er i boken veldig maskulin og hører ikke på faren sin. Hun er uredd og tar initiativ til å kjempe på barrikaden. Fantine på sin side mister feminiteten og verdigheten etterhvert som historien går framover.

Et siste likhetstrekk mellom historiene er deres dødsscener. For både Eponine og Fantine er denne scenen et moment skift. Fra lidelse til lykke, hvor all elendighet de opplevde igjennom deres liv opphører. Fantine trenger ikke bekymre seg over Cosettes velstand, og Eponine får endelig være i armene til Marius.

Når det kommer til de musikalske elementene er «On my own»/ «Come to me», desidert den største musikalske tilknytningen Eponine og Fantine har til hverandre. Begge sangene deler samme melodi og handler begge om deres uselviske kjærlighet. Samtidig som at begge legger sitt eget uttrykk over sangen. Ved siden av disse to sangene tar Eponine og Fantine også en del i andre musikalske ideer.

Bibliografi

(regissør), T. H. (2012). *Les Misérables*. UK, USA: Distribuert av: Universal Pictures.

Behr, E. (1989). *The complete book of Les Misérables*. New York : Arcade Publishing.

Come to me. På: *Les Misérables (Original 1985 London Cast Recording)*. (1985). Hentet fra:
<https://open.spotify.com/track/3uJ5Q0Clwjhlxx7OzAa0VD?si=100pHgj1RTyqZSwyemDMEg>

Fantines Arrest. På: *Les Misérables - 10th Anniversary Concert*. (1996). Hentet fra:
<https://open.spotify.com/track/5Yxiw45TXbrchHluqRQIFN?si=1CukX10aSmWim6y9K031Xw>

Grossman, K. M., & Stephens, B. (2016). *Les Misérables and its Afterlives. Between page, stage, and screen*. London: Routledge.

Hugo, V., Redaktør: Reimann, Jim, & Oversatt av: Nilsen, O. (2002). *Victor Hugos Les Misérables*. Skjetten: Hermon forlag.

I dreamed a dream. På: *Les Misérables (Original 1985 London Cast Recording)*. (1985). Hentet fra:
<https://open.spotify.com/track/35HeX2IB3LFViUqAXPCpe8?si=INyd2dsxRam7sq1lBawTpA>

Look down. På: *Les Misérables (Original 1985 London Cast Recording)*. (1985). Hentet fra:
<https://open.spotify.com/track/1hxwKVLWds7ibYuHxn81aV?si=Is5sEGneSiCUtM57LpACIA>

One day more. På: *Les Misérables (Original 1985 London Cast Recording)*. (1985). Hentet fra:
<https://open.spotify.com/track/5yR9jalJerOKso2maFPU0w?si=Oltc-JPxT1uApulJgjKb1g>

On my own. På: *Les Misérables (Original 1985 London Cast Recording)*. (1985). Hentet fra:
<https://open.spotify.com/track/1BWrLqHTZ02FLnXGn6yZ01?si=C47Ld9yBTXCrF7Ap07SI-w>

Sternfeld, J. (2006). *Megamusical*. Bloomington: Indiana University Press.

